

MYKO

HOUBY SOBĚ

PROHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI

My, níže podepsaní, dáváme touto listinou na vědomí všem, kteří mají i nemají oči, kteří umějí i neumějí číst, kteří jsou nebo teprve budou, že:

Nesjme zelené. Nemáme barvivo chlorofyl. Nechytáme světlo ze slunce a nevyrábíme cukry.

Nesjme rostliny.
Jsme houby.

Nemáme listy ani stonky, ani kořeny. Nekveteme. Netvoříme pyl.

Nesjme rostliny.
Jsme houby.

Mnohé z nás nejsou tak malé jako myš, slon nebo plejtvák. Náš růst není omezen. Když chceme – a když nám okolnosti přejí –, můžeme některé z nás vyrůst do libovolné velikosti.

Nesjme živočichové.
Jsme houby.

Nemáme ústa, tlamu ani mordu. Nemáme střeva, žaludky ani řitě. Nepotřebujeme je; umíme přijmout a zpracovat potravu i bez nich.

Nesjme živočichové.
Jsme houby.

Jsme houby. Hrdá, samostatná a nezávislá říše živých bytostí, s nimiž nadále musí být v tomto smyslu jednáno a počítáno.

Dáno na Zemi v roce
860 002 023 h. l.

Za ustavující výbor:

**DŘEVOMORKA
DOMÁČÍ**
*Serpula
lacrymans*

**HŘÍB
ŽLUTOMÁŠ**
*Xerocomellus
chrysenteron*

**KVASINKA
VINNÁ**
*Saccharomyces
cerevisiae*

**LAHVIČKOVKA
ZELNÁ**
*Olpidium
brassicae*

**PLISEŇ
HLAVIČKOVÁ**
*Mucor
mucedo*

DLOUHÉ ČEKÁNÍ NA SAMOSTATNOST

Na téma postavení hub v dějinách jsme hovořili s významným historikem docentem EMILEM HRÍBEM.

Jak dlouho existují houby?
Na tom se tzv. vědci z říše lidí jaksí neshodují. Domnívají se, že první houba se objevila někdy před 570 až 900 miliony let. Ale najdou se i takoví, kteří tvrdí, že houby žily už před více než dvěma miliardami let.

Co o dávných houbách víme?

Bohužel jen málo. Zachovalo se totiž jen nemnoho zkamenělin, protože houbová vlákna jsou měkká a obsahují hodně vody, a tak se jaksí těžko otiskují do hornin. Navíc je jaksí obtížné rozlišit zkamenělou houbu od jiných organismů. To se přibližilo, jistě zkamenělé,

připomínající houbová vlákna, staré 811 milionů let: ta byla dlouho považována za nejstarší zachovalou houbu, dnes však tzv. vědci z říše lidí tvrdí, že je to vláknitá sinice.

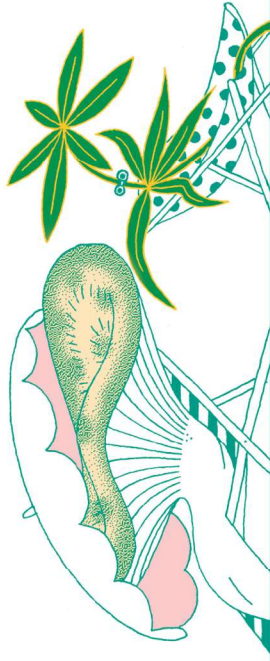
Odkdy máme samostatnou říši?

Tzv. vědci z říše lidí dlouho rozlišovali jen dvě říše živých bytostí – rostlinnou a živočišnou. Později k nim přidali ještě další říši pro jednobuněčné organismy. Teprve v roce 1969 významný přírodovědec Robert Whittaker houby oddělil do samostatné říše. Latinsky se nazývá *Fungi*.

Proč to tak dlouho trvalo?
Na tuhle otázku at si, pane redaktore, raději odpoví jaksí každý sám!

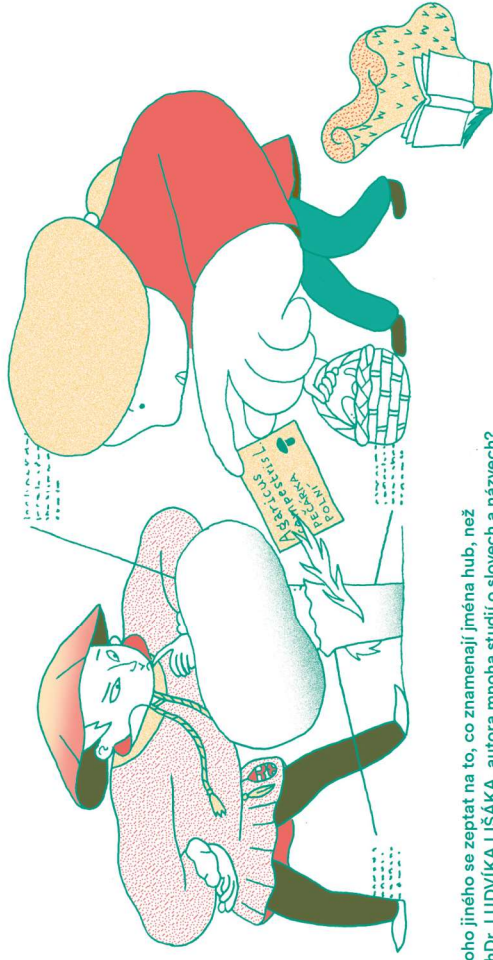

OBSAHÚJÍ ZELENÉ HOUBY CHLOROFYL?

Ne. V houbách bychom našli jiná zelená barviva – třeba plodnicím ryzce zeleného dává olivový odstín barvivo blennion (nazvané právě podle tohoto ryzce, který se latinsky jmenuje *Lactarius blennius*). Podobné je to i u ~~pečárky~~ jiných hub, ale není jich mnoho. Častěji získávají houby některý odstín zelené díky tomu, že obsahují současně žluté a modré barvivo (schválně si zkuste smíchat žlutou a modrou temperu). Takže: žádný chlorofyl. A žádná fotosyntéza. Houby zkrátka nejsou rostliny.

JAK SE JMENUJEME?

Koho jiného se zeptat na to, co znamenají jména hub, než PhDr. LUDVÍKA LIŠÁKA, autora mnoha studií o slovech a názvech?

Kde se vzaly názvy hub?

Zdá se to divné, ale je to tak: jména hub vymysleli a dosud vymýšlejí lidé. Autorem mnoha dočasných používaných jmen je švédský přírodovědec Carl Linné, který se v 18. století lidského letopočtu pokusil roztrždit a pojmenovat všechno živé, co znal.

Jak ta jména vypadají?

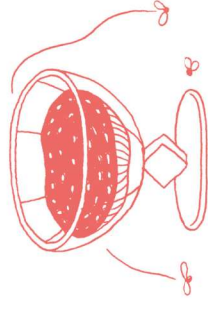
Každé má dvě části. Prvnímu jménu se říká rodové: například pečárka. Označuje skupinu příbuzných hub, rostlin či živočichů, které patří do jednoho rodu. Druhé jméno je druhové: například polní. Celé jméno druhu tedy zní: pečárka polní. Označuje se jím druh, tedy skupina hub, rostlin či živočichů, kteří mají mnoho společných znaků, jimiž se odlišují od jiných druhů.

A co latina?

Vědecký název, který obvykle pochází z latiny nebo z řečtiny, má dvě části, stejně jako český. Pečárka polní se jmenuje *Agaricus campestris* L. Zkratka na konci prvního popsal. V našem případě to byl právě Carl Linné. Vědecké názvy jsou nezbytné, když se spolu chtějí dorozumět odborníci, kteří mluví různými jazyky. Tedy lidští vědci, mezi houbami taková nesnáze nehrozí... A aby to nebylo tak jednoduché, leckdo zná pečárku pod lidovým názvem – tedy jako žampion.

Co jména hub prozrazují?

Názvy často vyjadřují nějakou významnou vlastnost. Stačí si představit lišku nebo klouzek...

NĚKDY TO NENÍ TAK JEDNODUCHÉ...

Muchomůrka červená se jmenuje *Amanita muscaria* (L.) Lam. Proč tolik záratek na konci? Lze z nich vyčíst, že jako první ji popsal Carl Linné (zkratka L.) – ten ji však zařadil mezi pečárky. Ale protože byla od jeho času přejmenována – a my ji tedy známe jako muchomůrku – stojí dnes zkratka L. v závorce. Autorem dnešního pojmenování je pan Jean-Baptiste Lamarck. Všechno na světě se mění – a jména hub, rostlin ani živočichů nejsou výjimkou.

NEJKRÁSNĚJŠÍ ŠPERK

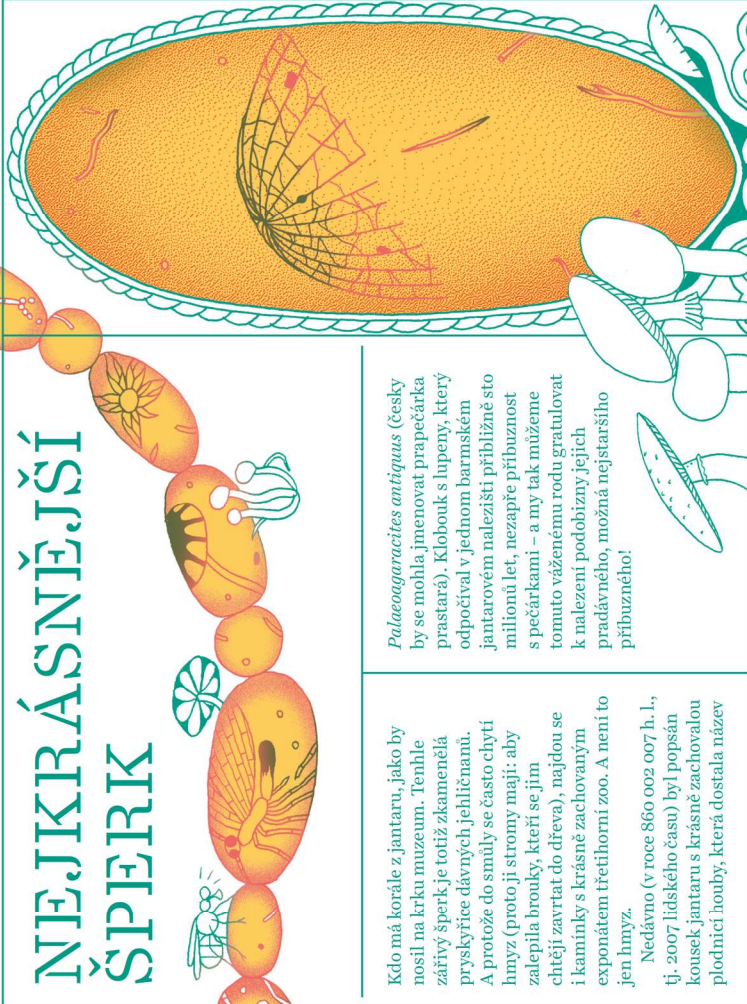

Kdo má korále z jantaru, jako by nosil na krku muzeum. Tenhle zářivý šperk je totiž zkamenělá pryskyřice dávných jehličnanů. A protože do smůly se často chytí hmyz (proto, ji stromy mají: aby zalepila broučky, kteří se jim chtějí zavrtat do dřeva), najdou se i kamínky s krásně zachovaným exponátem třetihorní zoo. A není to jen hmyz.

Nedávno (v roce 860 002 007 h. l., tj. 2007 lidského času) byl popsán kousek jantaru s krásně zachovalou plodnicí houby, která dostala název

Palaeoagaricus antiquus (česky by se mohla jmenovat prapečárka prastará). Klobouk s lupený, který odpočíval v jednom barmánském jantarovém nalezšti přibližně sto milionů let, nezapře příbuznost s pečárkami – a my tak můžeme tomuto váženému rodu gratulovat k nalezšti podobný jejich pradávného, možná nejstaršího příbuzného!

RODINNÁ KRONIKA

KDE VŠUDE NÁS NAJDETE?

Odpověď je jednoduchá: všude. Ve vzduchu se vznášejí nespočet výtrusů hub. Usazují se ve vlasech, na kůži, na papíře tohoto magazínu... a můžou vyklíčit všude, kde najdou obživu. V půdě – ta je prorostlá vláknou podhoubí. Ve dřevě – v živých stromech, stejně jako v padlých kmenech a větvích. Na chlebu nebo na citronu objevíte zelený „kolač“ plísňe, na syru bílý „kožíšek“. Protentokrát se ale věnujme jen houbám, které tvoří velké plodnice. Kde je tedy můžeme najít? Pořád platí, že skoro všude.

NA VÝKALECH

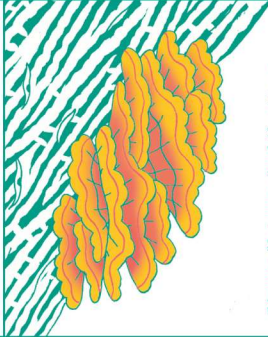
Hovínky rostou přesně tam, kde myšičky sítí. (Jedlé nejsou. Měli byste na ně čmřt!) Nejhezčí z nich, hovínků otrubiňatý (*Ascobolus furfuraceus*) najdete na trusu krava a dalších býložravců. O důvod víc se dívat, kam šlapete...

NA CHODNÍKU

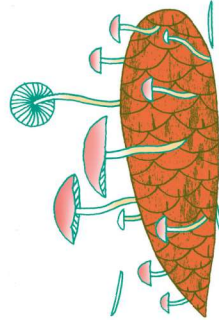
Pečárka opášená (*Agaricus bitorquatus*) roste v parkách, zahradách a vůbec blízko lidí. Místo si moc nevybírá a má takovou sílu, že dokáže kloboukem prorazit třeba tenkou vrstvu asfaltu nebo nadzvednout dlažební kostku. Je jedlá – ale nebylo by vám líto ji sebrat?

NA STOMĚ

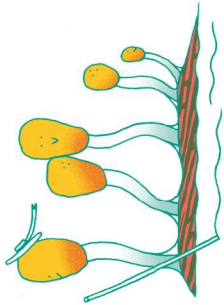
Sírovce žlutooranžový (*Laetiporus sulphureus*) svítí od jara až do podzimu z kmenů vrb, topolů, ořešáků, akátů a ovocných stromů. Když si pro něj vyšplháte, dokud je mladý, můžete z něj připravit třeba kizky. Jen ho nechte jít na trusu krava a dalších býložravců. O důvod víc se dívat, kam šlapete...

NA ŠÍŠE

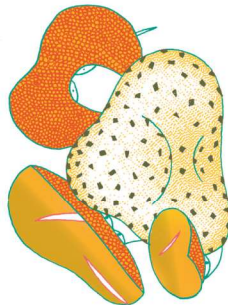
Penízovka smrková (*Strobilurus esculentus*) vyrůstá ze stárých smrkových šišek. Drobná plodnice (klobouk má průměr asi 3 centimetry) se objevuje od prosince do dubna. Je jedlá – ji koncem zimy nasbírat do polévky?

VE VODĚ

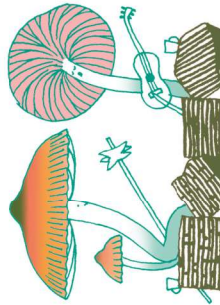
Čapuka bahenní (*Mitruha paludosa*) roste na kusech dřeva v potůčcích, močálech a na rašeliníštích. Objevuje se jen tam, kde je čistá voda.

NA JINÝCH HOUBÁCH

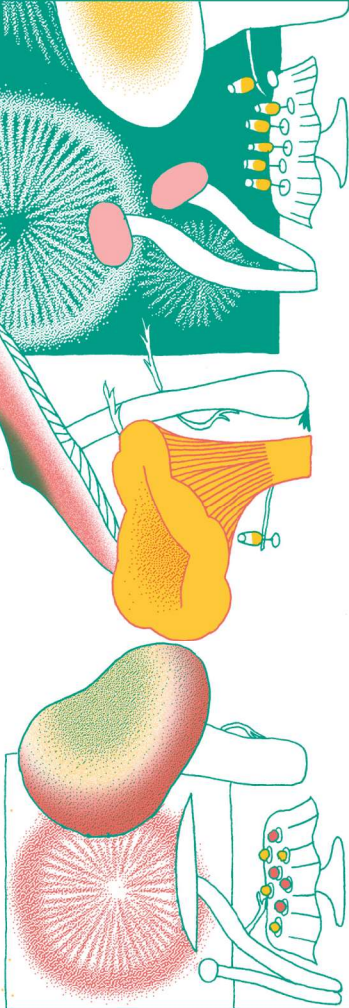
Hřib přichýzní (*Pseudodelius parasiticus*) vyrůstá z pestice obecného; často jich na jedné plodnici najdete několik. Pestice je jedovatý – ale hřib, který na něm parazituje, můžete bez obav sníst.

NA SPÁLENÍŠTI

Penízovka spáleníštní (*Tephrocbe anthracophila*) nikde jinde než ve starém popelci nenajdete. Některé druhy hub – a není jich tak málo – potřebují oheň, aby se jejich výtrusy probudily k vyklíčení.

HOUBY MALUJÍ

Co budete potřebovat:

- papír (bílý, šedý nebo černý, ale v každém případě jednobarevný)
- klobouk nebo kloboučky různých druhů lupenatých hub
- fixirku

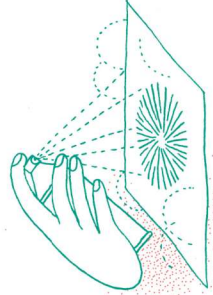
Jak na to:

1. Najdi a seber několik klobouků hub. Nejlepší jsou ty, které mají na spodní straně klobouku lupeny. Vyber takové, které jsou plně otevřené, ale ještě ne staré. Vyber si klobouk, který má hezký tvar (někomu se líbí dokonale kruh, jiný dá přednost stopě po větvích zubech: záleží za záměru výtvarníka).
2. Polož klobouk lupeny dolů na papír. Nech ho přes noc na suchém místě, kde není průvan. (Můžeš ho přikrýt sklenicí, aby se omezilo proudění vzduchu, které výtrusný prach odnáší.)
3. Zvedni klobouk z papíru a prohlédni si „obrázek“, který vznikl. Pokud se ti líbí, můžeš ho přestříkat fixírkou a vystavit.

Nezapomeň:

Výtrusný prach různých hub má odlišnou barvu. Mykologové podle toho rozeznávají některé rody, které jsou si podobné, ale liší se právě barvou výtrusů. Světly výtrusný prach bude dobře vidět na šedém nebo černém papíře, zatímco tmavé výtrusy vyniknou na bílé ploše.

Na spodní straně klobouků se tvoří výtrusy. Nám, houbám, slouží k rozmnožování a rozšiřování (podobně jako rostlinám semena), mykologům někdy prozkoumání výtrusu pod mikroskopem pomůže při určení druhu houby. Jsou malé, ale přesto si je můžeš prohlédnout. A třeba přitom „namalovat“ obraz, který vytvořila houba.

Pozor na hnojníky: jejich klobouky se brzy roztékají, proto se k tomuto pokusu nehodí.

Jakou barvu mají jejich výtrusy? bílá (krémová): bedla vysoká, čirvka fialová, čirvka májovka, hliva ústřední, holubinka mandlová, liška obecná, muchomůrka červená, muchomůrka růžovka,

muchomůrka šedivka, penízovka sametonohá, ryzec černohlávek, šafránka červenožltá, špička obecná, šťavnatka luční, šťavnatka pomrazka, lakovka amethystová

žlutá: ryzec kravský, václavka smrková

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní

červená (okrová): holubinka parková, ryzec smrkový

růžová: pečárka zápašná hnědá (olivová) až černá: hřib hnědý, hřib smrkový, hřib žlutomasý (babka), klouzek sličný, kozák březový, křemenáč oslíkový, pečárka ovčí, pečárka polní